

Iris Pettai: lähenemine perevägivallale vajab muutmist

[Iris Pettai sotsioloog, Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi juhataja](#)

11. jaanuar 2021, 0:02

- Eesti on üks väheseid riike maailmas, kus puudub perevägivalla seadus
- Meil võib täheldada kompetentsi puudust perevägivalla teemal
- Iga viies Eesti naine on eluajal kogenud füüsilist või seksuaalset vägivalda

Eestis võib täheldada viimasel ajal mõningast kompetentsi puudumist perevägivalla teemal, kirjutab Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi juhataja Iris Pettai.

OECD 2019. aasta uuringust selgub, et 20 protsenti ehk iga viies Eestis elav naine on oma elu jooksul (alates 15. eluaastast) kogenud füüsilist ja/või seksuaalset vägivalda, mis tähendab Eestile ELis 16. kohta. ELi tipus on kolm riiki: Taani (kus naistest on kogenud füüsilist ja/või seksuaalset vägivalda 32%), Läti (32%) ja Soome (30%). Austrias, Horvaatias, Poolas, Sloveenias ja Hispaanias on ELi naistel kõige vähem vägivallakogemusi – 13 protsendil. Meie naabritest on Leedus vägivalda kogenud iga neljas ja Venemaal iga viies naine.

Kuidas suhtuda arvesse 20 protsenti? Kogu maailma mastaabis on OECD 2019. aasta uuringu andmetel Eesti naistele suhteliselt turvaline riik, võrreldes maailma tipus olevate riikidega, nagu Pakistan (kus enamik naistest on kogenud füüsilist ja/või seksuaalset vägivalda – 85%), Senegal (78%), Afganistan (68%) jt. Neid riike hindab OECD väheturvaliseks ja naistele ohtlikuks. Need on riigid, kus naistel on oluliselt vähem inimõigusi kui meestel. Samuti on nende riikide puhul tavaline, et valdav osa naistest ise aktsepteerib oma vägivaldset kohtlemist ja leiab, et on olukordi, kus naine on peksu ära teeninud.

Eesti võiks eeskuju võtta riikidest, kus ohvritele on saadetud selge sõnum: võite loota riigile, riik kaitseb nii teid kui ka teie lapsi vägivalla eest.

Eestis on vaid 2 protsenti naistest ja 8 protsenti meestest nõus seisukohaga, et on olukordi, kus naine on peksu ära teeninud, 6 protsenti naistest ja 11 protsenti meestest on vastanud «raske öelda» (Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi 2020. aasta uuringu andmetel), mis peaks näitama üsna selget eitavat suhtumist naiste peksmisesse. Kuidas on siis ikkagi võimalik, et nii suur osakaal naisi, iga viies, on meil kogenud füüsilist ja/või seksuaalset vägivalda? Ehk on tegemist varjatud vägivalla aktsepteerimisega ja teatud juhtudel ollakse vägivalla kasutamisele siiski ka nõus ja õigustatakse selle toimumist?

Üle poole eestimaalastest (naistest 48% ja meestest 68%) peab naist otseseks süüdlaseks, kes oma käitumisega kutsus esile füüsilise või seksuaalse vägivalla. Rohkem toetavad seda

seisukohta mehed, venelased ja inimesed vanuses üle 60 aasta. Inimestele tundub, et pideva näägutamisega provotseerivad naised mehi vägivaldsele ja nad ongi sel juhul ära teeninud vägivaldse kohtlemise. Selline hoiak tähendab oma olemuselt sallivat suhtumist vägivalda ja ühiskonna soovimatust vägivalda tegelikke põhjusi mõista ja neist aru saada. Mehele antakse õigus «olla mees majas» ja pidevalt näägutav naine paika panna ja kui vaja, siis ka rusikatega. Nii on mõeldud juba sajandeid, see tundub mehele igati asjakohane käitumine, tal on õigus end kehtestada. Paljude riikide teadlased on tõestanud, et naise näägutamine ei saa mitte kuidagi olla vägivalda põhjuseks ja et vägivaldne mees, kes soovib täielikku kontrolli oma naise ja laste üle, leiab vägivaldaks suvalisi põhjusi.

Uuringud näitavad, et ka vägivaldsete isade usuvad tihti, et nende vägivald on õigustatud, sest ohver on ise selle oma halva käitumisega ära teeninud. Seeläbi panevad vägivaldsete isade vastutuse ohvri õlgadele. Ka paljudel perevägivaldaga tihedalt kokku puutuvatel juristidel, sotsiaaltöötajatel, arstidel ja politseinikel on sageli hoiakud, et ohver on perevägivaldas vägivaldsete isade peaaegu võrdselt süüdi ning et ohver ise provotseerib vägivaldset isad vägivaldsele. Sellised hoiakud soodustavad otseselt vägivalda levikut, õigustavad vägivaldsete isade julma käitumist, vähendavad ohvrite usaldust ja kindlustunnet õiguskaitseorganite vastu, loovad pinnase vägivaldsete isade karistamatuseks tegutsemiseks.

Mulle tundub, et Eestis võib täheldada viimasel ajal mõningast kompetentsi puudumist perevägivalda teemal. Olen kokku puutunud taastava õiguse ja perelepituse spetsialistidega, kes säravate silmadega ja õhinal räägivad sellest, kuidas lepitusmenetlus võimaldab ohvri suuremat kaasamist otsustusprotsessi, annab inimestele suurema osalus- ja turvatunde ning vähendab pingeid, viha ja hirmu, mis võivad kuriteoga kaasneda. Kuidas lepitusmenetlus aitab saavutada ausama ja objektiivsema tulemuse kuriteoga tekitatud kahju hüvitamisel ning tagab parema kaitse kannatanu õigustele ja huvidele jms.

Uuringud näitavad, et ka vägivaldsete isade usuvad tihti, et nende vägivald on õigustatud, sest ohver on ise selle oma halva käitumisega ära teeninud.

Kui küsida, kus on uuringud ja statistika, mis seda tõestaksid, siis seda neil muidugi pole. Kui nimetada neile lepitusmenetluse tõsiseid puudusi, siis on neil ka siin vastus olemas, et kahjuks on jah nii, et teatud puudused on olemas, kuid need on kindlasti ületatavad. Selleks tuleb teha tublisti tööd, laiendada lepitajate ringi, veel paremini koolitada lepitajaid, veel paremini lepitada jms.

Paraku ei ole taastava õiguse ja perelepituse spetsialistid enda ette püstitanud põhiküsimust, kas lepitusmenetlus üldse sobib perevägivalda puhul. Juhtivad riigid maailmas on jõudnud seisukohale, et lepitusmenetlus ei sobi kindlasti kehalise väärkohtlemise korral, kord alanud füüsiline vägivald üldjuhul jätkub ja sel on oht muutuda üha julmemaks. Seega võidakse lepitamise tagajärjel asetada ohvri, aga ka laste elu ja tervis suure riski alla.

Ehk on meil aeg lõpetada eksperimendid taastava õiguse ja perelepitamise asjus ning alustada perevägivalda ohvrite tegelikust abistamisest, tagades neile kohese turvalisuse ja tingimused iseseisvalt toime tulla, sõltumata vägivaldsetest.

Eestis seisab teravalt üleval küsimus, kas meil jätkub piisavalt professionaalset kompetentsi, et perevägivalda keerulisest olemusest aru saada ja mõista, et tegemist ei ole kergemat laadi situatsiooniliste konfliktidega, kus võrdselt on süüdi nii naine kui ka mees. Et tegemist on

tõsiste tagajärgedega kuritegevusega, mille hind aastas on 116,5 miljonit eurot ja kus peamiseks kannatanuks on naine koos lastega.

Eesti on üks väheseid riike maailmas, kus puudub perevägivalda seadus. Meie mahajäämus maailma juhtivriikidest perevägivalda juriidilises regulatsioonis on märkimisväärselt suur. Eesti võiks eeskujuna võtta riikidest, kus perevägivalda seadusega on saadetud ohvritele selge sõnum: võite loota riigile, riik kaitseb nii teid kui ka teie lapsi vägivalda eest. Selget riigi sõnumit vajavad samuti vägivallatsejad: pereringis toime pandud vägivald on kuritegu, mille eest tuleb vastutada ja vajaduse korral ka karistust kanda. Kõik see annaks oma panuse ka ühiskonna suhtumise kujundamisse perevägivalda ja selle osalistesse.

Perevägivald on Eestis jätkuvalt probleemiks. FOTO: Shutterstock